

sága, az év folyamán leltárba vett állomány nagysága, valamint az állománygyarapításra fordított összeg mértéke. Másképpen alakul a sorrend, ha nem a működési feltételeket, hanem a forgalmi adatokat vizsgáljuk. Mind a beiratkozott olvasók, mind a kölcsönzési alkalmak számát tekintve a dél-alföldi régió került az élre, de előkelő helyet foglal el a forgalmi adatok szempontjából az észak-alföldi régió is. Vagyis a sokat emlegetett hátrányos helyzet elsősorban a működés anyagi feltételeiben tükröződik, és szó sincs arról, hogy jelentősen és kedvezőtlenül befolyásolná a könyvtárhasználat intenzitását.

Mind az elmúlt tíz év fejlődéséből, mind pedig a nyilvános könyvtárak megjelenéséből elsősorban Budapest profitált: itt volt a legnagyobb mértékű a fejlesztés, és itt jelent meg a palettán a legtöbb, a legdifferenciáltabb szolgáltatást nyújtó nagy szakkönyvtár és egyetemi könyvtár.

A fejlődés tendenciái azt mutatják, hogy a kilencvenes évek elejének nagy viharai (tömeges könyvtárbezárások, drasztikus könyváremelkedések, súlyos forráshiányok) elcsendesültek, a különböző mutatók „görbéi” mindinkább kisimulnak, az egyes térségek közötti különbségek egyre inkább mérséklődnek. A különbségek leküzdésében nagy szerepe van a könyvtári törvényben biztosított támogatási formák megjelenésének, a nyilvános könyvtárak színrelépésének, és tegyük hozzá bizakodva: annak a társadalmi felismerésnek is, mely szerint nem képzelhető el gazdasági fejlődés megfelelő kulturális háttér, ezen belül az információ korszerű módon történő biztosítása nélkül.

Vidra Szabó Ferenc

Az Európai Unió az Országgyűlési Könyvtárban

(Az Országgyűlési Könyvtár tájékoztatási tevékenysége
az Európai Unióra és más nemzetközi szervezetekre
vonatkozóan)

Magyarország az elmúlt évtizedekben – a történelmi és politikai előzményeket most ne firtassuk – valamennyi, számára fontos nemzetközi szervezethez csatlakozott. Voltak, amelyeknek alapító tagja lett, voltak melyekhez több-kevesebb idő elteltével csatlakozott és voltak természetesen olyan csatlakozási egyezmények is, amelyeknek ratifikációja jó néhány évet váratott – vagy várat még ma is magára.

Az Országgyűlési Könyvtár (OK) alapítása – 1870 – óta (és azóta folyamatosan) kiemelt figyelmet fordított a gyűjtőkörének megfelelő jogi, történelmi és politikai szakirodalom szakszerű szerzeményezésére és feldolgozására. E feladatkörének megfelelően nyitott volt és nyitott ma is a „változó világ” információinak fogadására és szolgáltatására, különös figyelmet fordítva a nemzetközi szervezetek irodalmának gyűjtésére. Példaként utalnék arra, hogy szinte elsőként vette fel a kapcsolatot olyan nemzetközi szervezetek könyvtáraival és dokumentációs központjaival,

melyekhez az ország csatlakozott (Népszövetség, majd jogutódja az ENSZ, ILO, UNESCO, IAEA, GATT/WTO, Interparlamentáris Unió, Európa Tanács, NATO, OECD). Parlamenti könyvtári funkciójánál fogva az elsők között tett eleget a parlamenti könyvtárak cserekapcsolatait szabályozó 1886-os brüsszeli egyezményben foglaltaknak. Gyűjteményében mindenkor fellelhetők voltak és fellelhetők az EGK/EU és az Európai Parlament kiadványai (sok esetben az akkori szabályozás szerint ezek a dokumentumok ún. zárt minősítést kaptak).

Érdekes egy kis figyelmet fordítani arra, hogy a nemzetközi szervezetek vonatkozásában hogyan alakult a könyvtár gyűjtőköri állománya, mely témák kaptak prioritást.

Kezdetektől fogva letétként és kölöngygyűjteményként kerültek feldolgozásra a Népszövetség, majd jogutódja, az ENSZ kiadványai.

Az alapokmány 1945. október 24-én Dumbarton Oaks-ban (San Francisco) került aláírásra. Magyarország 1955. december 14-én, 15 másik országgal együtt (Albánia, Bulgária, Románia, Ausztria, Finnország, Írország, Olaszország, Portugália, Spanyolország, valamint 6 afrikai és ázsiai ország) lett a világszervezet tagja.

Az Egyesült Nemzetek Szervezete (ENSZ) Alapokmánya preambulumban megfogalmazásra és aláírásra kerültek az alapító 51 ország kormányának – ma 189 állam nemzetközi szervezete – egységesített céljai.

Az ENSZ alapokmánya a szervezet célját és alapelveit a következőkben határozta meg:

- nemzetközi béke és biztonság fenntartása,
- a nemzetek között a népeket megillető egyenjogúság és önrendelkezési jog elvének a tiszteletben tartásán alapuló baráti kapcsolatok fejlesztése,
- nemzetközi együttműködés létesítése a nemzetközi gazdasági, szociális, kulturális és humanitárius problémák megoldása, valamint az emberi jogok és alapvető szabadságjogok tiszteletben tartásának előmozdítása,
- legyen az egyes nemzetek által e közös célok elérése érdekében kifejtett tevékenységek összehangolásának központja.

Kezdetben a fenti célok megvalósítása érdekében kiadott hivatalos kiadványok, monográfiák kerültek könyvtárunk állományába (természetesen a letét visszamenőleges dokumentumellátást biztosított, tehát a gyűjtemény bővebb témakört jelent). Az idő teltével azonban átalakult a kiadói politika és megnőtt az olyan fontos kérdések szakirodalma, mint pl. az európai gazdaság, így megnövekedett az Európai Gazdasági Bizottság kiadványainak a száma, vagy például számos dokumentum foglalkozott a világűr- és tengerjoggal, demográfiával, emberi jogokkal, veszélyes áruk szállításával, környezetvédelemmel, szociális és munkaügyi kérdésekkel, nem is beszélve a szerteágazó statisztikai kiadványokról.

A feldolgozó és tájékoztató könyvtárosok napi munkájuk során tapasztalják, hogy az ENSZ egy-egy kérdést hosszú évekig, évtizedekig tárgyal, s határozataik még meghozataluk után sem kötelezőek a tagországokra nézve. A dokumentum-hegyek eközben pedig csak nőnek, növekednek. Tapasztalják a szervezetek életében bekövetkezett változásokat is. Pl. az UNESCO által megjelentetett monográfiák száma jelentős mértékben csökkent, néhány fontos folyóirat – melyek korábban letéti formában érkeztek – előfizetéssé váltak azután, hogy Nagy-Britannia és az USA évekig nem vett részt az UNESCO munkájában. Érzékelhetően válto-

zott például a kiadói politika az afrikai, ázsiai, latin-amerikai kérdést illetően is. Szintén csak példaként említeném az ENSZ Egyetem – UNU (Tokyo) kiadványait. Az általuk kiadott kiadványokat csak néhány éve kapjuk letéti formában, korábban a fontosabbakat az OK vásárolta.

A fentiek szerint nem szeretnék következtetéseket levonni, de számunkra, mint gyarapító, feldolgozó, tájékoztató könyvtárosok számára a kiadványok számának növekedése, csökkenése, ártértekeldése jelent valamit.

Figyelmükbe ajánlom a 2000. szeptember 6-8. között New York-ban tartott Milenniumi Csúcstalálkozón elfogadott Nyilatkozatot (A/RES/55/2 határozat) amely „191 (sic!) nemzet aggodalmait tükrözi” – jelentette ki Kofi A. Annan, az ENSZ főtitkára. „A Nyilatkozatban a világ vezetői világos utasításokat adtak arra vonatkozóan, hogy a világszervezetet hogyan igazítsuk az új évszázad követelményeihez. Jogosan aggódnak az ENSZ hatékonyságát illetően. Tetteket, s mindenekelőtt eredményeket akarnak.”

A Nyilatkozat főbb pontjai:

1) Értékek és elvek

...Bizonyos alapvető értékeket elsőrendű fontosságúnak tartunk a nemzetközi kapcsolatok terén a huszonegyedik században. Ezek közé tartozik:

Szabadság – Egyenlőség – Szolidaritás – Tolerancia – A természet tisztelete
– Közös felelősség

2) Béke, biztonság és leszerelés

3) Fejlődés elősegítése és a szegénység megszüntetése

4) Közös környezetünk megvédése

5) Emberi jogok, demokrácia és jó kormányzás

6) A sebezhető megvédése (a rászorulóknak védelme)

7) Afrika sajátos szükségleteinek kielégítése

8) Az ENSZ megerősítése

Ilyen előzmények és ezen tapasztalatok birtokában – figyelemmel a fokozott érdeklődésre – könyvtárunk életében az utóbbi években kiemelt szerepet kapott az **Európai Unió**s tájékoztatási tevékenység.

Az Európai Unió (EU) létrehozásának a gondolata a Római Szerződés (EKG) bevezetőjében került megfogalmazásra (aláírása: 1957. március 25. – aláíró [6 ország]: Belgium, Franciaország, Hollandia, Luxemburg, NSZK, Olaszország). Az Európai Közösség Alapító Szerződésének és a későbbiek folyamán az Európai Unió Szerződés (Maastrichti Szerződés, 1992. február 7. – aláíró 12 ország, ma 15 ország a tagja) preambulumban megfogalmazásra kerültek az európai népek összefogásának alapjai. (A vonatkozó dokumentumok számos nyelven az OK-ban az érdeklődők rendelkezésére állnak.)

Az EU Magyarországgal (mellette még Bulgáriával, a Cseh és Szlovák Köztársasággal, Lengyelországgal, Romániával) társulási szerződést (ún. Ideiglenes Megállapodást) kötött, amelyet 1991. december 16-án írtak alá. Később társulást kötött további négy állammal: Észtországgal, Lettországgal, Litvániával, Szlovéniával. Tehát összesen 10 közép-kelet-európai országgal (időközben a Cseh és Szlovák Köztársaság szétvált).

Az Európai Bizottság 2000. évi jelentésének előszavában (Európa Ház, 2000) a következő gondolat fogalmazódik meg:

„Eltelt egy év és a brüsszeli Európai Bizottság újabb átfogó értékelést készített az EU-ba tagfelvételiüket kérő országok előrehaladásáról, vagyis arról, milyen mértékben tudnak eleget tenni a jelöltek a tagsággal járó követelményeknek. Egyfajta országvizsga ez, melynek során a törvényhozó, a szakember és az állampolgár teljesítménye egyaránt mérlegre kerül.”

A fentieket követően röviden az OK uniós kiadványgyűjtéséről, tájékoztató tevékenységéről:

A rendszerváltástól kezdődően a Magyar Országgyűlésben – és az OK-ban is – kiemelt figyelmet kapott és kap az ország EU-csatlakozásával összefüggő felkészülés.

Az EU Magyarországgal 1991. december 16-án aláírta a társulási szerződést (az ún. Ideiglenes Megállapodást). A társulási szerződés azonban nemcsak Magyarországot érinti, hanem a térséghez tartozó államok népes csoportját. Így korántsem elhanyagolható, hogy 1990 óta a könyvtár különös figyelmet fordított a közép-kelet-európai országok uniós témakörben megjelent kiadványainak a szerkesztésére.

A fentiek alapján szinte természetes volt, hogy a könyvtár folytassa elődei szakmailag megalapozott gyakorlatát, azaz folyamodjék az Európai Unió (EU) letéti könyvtári státusáért. Ennek eredményeként az Európai Bizottság X. Főigazgatósa – a könyvtár korábbi kezdeményezésére – 1999. júniusában úgy döntött, hogy az Országgyűlési Könyvtárban európai uniós letéti könyvtárat hoz létre. Ez volt az első olyan letéti könyvtár a régióban, amely az Európai Unió *területén kívül* került megszervezésre. A letéti könyvtár és az uniós szakolvasóterem megnyitására 2001. január 29-én került sor, dr. Áder János, az Országgyűlés elnöke és Michael Lake, az Európai Unió Magyarországi Delegációjának vezetője jelenlétében.

A megnyitást megelőzően is, de azóta is folyamatosan a könyvtár valamennyi munkatársának módjában áll tapasztalni, hogy a magyarországi európai uniós tájékoztató és információs intézmények/központok és gyűjtemények egyikében sem teljes az uniós tárgyú dokumentumgyűjtemény és információs/tájékoztató tevékenység, holott az OK több évtizede vásárolta és a nyilvánosság számára hozzáférhetővé tette a válogatott dokumentumokat. Tapasztaltuk továbbá, hogy egy-egy kérdés megválaszolására nem minden esetben elegendő az OK, az EDC-k, az Európai Bizottság Magyarországi Delegációjának dokumentum-háttere, valamint a rendelkezésre álló információs háttér. Az első néhány hónap tapasztalataként úgy látjuk, hogy az uniós tárgykörben folyó tájékoztató tevékenységét a könyvtár elsősorban azért képes jó hatásokkal ellátni, mert a könyvtár rendelkezik:

- az Európai Unió hivatalos közlönyével (Official Journal) L és C sorozat, papír formátumban, angol nyelven, 1973-tól, (CD 1999-től)
- az Unió kiadóhivatala által kiadott dokumentumokkal, ma már letétként érkező dokumentumokkal (főleg angol nyelven),
- az 1999 előtt saját döntése alapján vásárolt uniós kiadású és uniós tárgyú dokumentumokkal,
- az Európai Bizottság ajánlásaival, előterjesztéseivel, jelentéseivel (COM dokumentumok),
- a Gazdasági és Szociális Bizottság (ESC) véleményeivel, jelentéseivel,
- a Régiók Bizottsága (CdR) véleményeivel, jelentéseivel,
- s letéti könyvtárként ingyenes hozzáférést kapott az EU adatbázisaihoz.

Segítséget jelentett, hogy az Európai Unió Bizottsága Magyarországi Delegációja támogatásával a könyvtár korszerű integrált könyvtári rendszert vezethet be az uniós dokumentumok nyilvántartására (Corvina). Az integrált rendszer rendkívül fontos számunkra, mert terveink szerint letéti könyvtárként egy hazai „központi uniós adatbank” felállítását is tervezzük. (Az adatbank megjelölés alatt nem a korábban, a hazai könyvtárügy vonatkozásában használt kifejezést és tartalmat értjük.) E rendszeren keresztül lehetőség nyílik majd az információk gyors és hatékony közvetítésére a hazai régiókba, a tagállamokba és a csatlakozás előtt álló közép-kelet-európai országokba. Ha a megfelelő feltételeket sikerül megteremteni, új információs csatorna nyílna az érintettek egyre bővülő köre számára és ezzel (nem utolsó sorban) jelentős megtakarítások is elérhetők.

Az Országgyűlés általában és a csatlakozás parlamenti kérdéseiben, az Európai Integrációs Ügyek Bizottsága (EIÜB) és a Külügyminisztérium különösen kiemelt szerepet tulajdonít az uniós kérdések szakszerű megközelítésének, a lakosság, az állampolgárok tájékoztatásának. Ezt a célt nemcsak a letéti könyvtár szolgálja. Az Országgyűlés honlapján naprakész információk találhatók a közösségi joganyagot átvevő törvényekről, az Országgyűlés EIÜB-nak és albizottságainak munkájáról (összetételéről, működésükről, üléseikről). Honlapján (www.mkogy.hu cím alatt) megtalálhatók az integrációs politikai vitapontok eseményei, összefoglalói, kormánybeszámolók, interpellációk, kérdések és azonnali kérdések, egyéb programok (pl. delegációk ki- és beutazásai, parlamenti konferenciák, egyéb információs hírek, Európai Értesítő, stb.)

Pintér Katalin